НАСЕЛЕНИЕ И СЕЛИЩА НА БЪЛГАРИЯ

57 – 58

Селища в България

Селищата и селищната мрежа са географска рамка за социално-икономическите процеси, свързани с населението. Възниквали, замирали, възраждали се отново – те са свидетели на динамични събития. Селищата в различните географски области на България носят типичните черти на своите обитатели. Те са „визитната картичка" на българския народ.

Бащино огнище не забравяй!
Стари обичаи не презирай!

Георги С. Раковски

РЕЧНИК

Селище *– място, в което хората живеят в постоянни или временни постройки. То има наименование, големина и пространствен облик.*

1 Античният театър в Пловдив, останал от римската епоха

LIVEWORKSHEETS

Прочетете текста и изпълнете задачите след него.

ВЪЗНИКВАНЕ НА СЕЛИЩАТА

Селищата са форма на заселване, която възниква и се развива в резултат на продължителното взаимодействие между природата и обществото. Те са израз на материалната и духовната култура на населението. Съвкупността от селищата определя селищната мрежа на дадена територия. Формирането ѝ в България започва още през древността с появата на първите селища по нашите земи.

Основни причини за възникването и развитието на селищата са кръстопътното географско положение, благоприятните природни условия и обществено-икономическите фактори. От природните условия определящи са релефът, наличието на обработваеми земи, благоприятният климат, наличието на води и плодородни почви. Най-важните обществено-икономически фактори са близостта до пазари и до важни пътища и др. Най-старите селища по българските земи възникват по времето на траките. На тяхно място днес се развиват съвременните градове София, Пловдив, Стара Загора, Благоевград и др.

По-късно древните гърци (елините) построяват колонии по Черноморското крайбрежие. Те поставят основите на градовете Варна, Несебър, Поморие и др. След тях римляните изграждат градове по брега на река Дунав и в Северна България. Техни наследници са днешните Русе, Силистра, Монтана и др. След основаването на българската държава през 681 г. се изграждат първите български градове – Плиска, Преслав, Шумен, Търновград и др. За да се осигури защита по време на османското владичество, българите строят селища в планинските райони (Копривщица, Карлово, Калофер, Котел). През Възраждането те израстват като важни търговски и занаятчийски центрове.

След Освобождението на България нараства значението на обществено-икономическите фактори. Възникват селища край новоизградените железопътни линии – Горна Оряховица, Мездра, Червен бряг. След края на Втората световна война се изграждат и разрастват нови миньорски и промишлени центрове. Развитието на туризма води до изграждането на планински (Пампорово, Боровец) и морски (Албена, Слънчев бряг) курортни селища.

LIVEWORKSHEETS

Напишете по един пример.

- Град, възникнал с основаването на Първата българска държава – _____
- Търговски и занаятчийски център, възникнал по време на Възраждането – _____
- Селище, възникнало след Освобождението като център на железопътния транспорт – _____
- Селище, възникнало след края на Втората световна война като промишлен център – _____
- Град в Дунавската равнина – _____
- Град в Родопите – _____
- Град, разположен по течението на река Дунав – _____
- Град, разположен при минерален извор – _____

Отговорете на следните въпроси:

Кой е най-южният град в България?

А) Петрич **Б)** Златоград **В)** Сандански **Г)** Кърджали

Кой е най-малкият град в България?

А) Мелник **Б)** Китен **В)** Земен **Г)** Борово

Кой е най-високо разположеният град в България?

А) Доспат **Б)** Смолян **В)** Велико Търново **Г)** Чепеларе

Запишете селища в България, които са:

- Пристанища –
- Промишлени центрове –
- Планински курорти –

LIVEWORKSHEETS

Прочетете текста и изпълнете задачата след него.

ВИДОВЕ СЕЛИЩА

В България има два вида селища с постоянно население – градове и села.

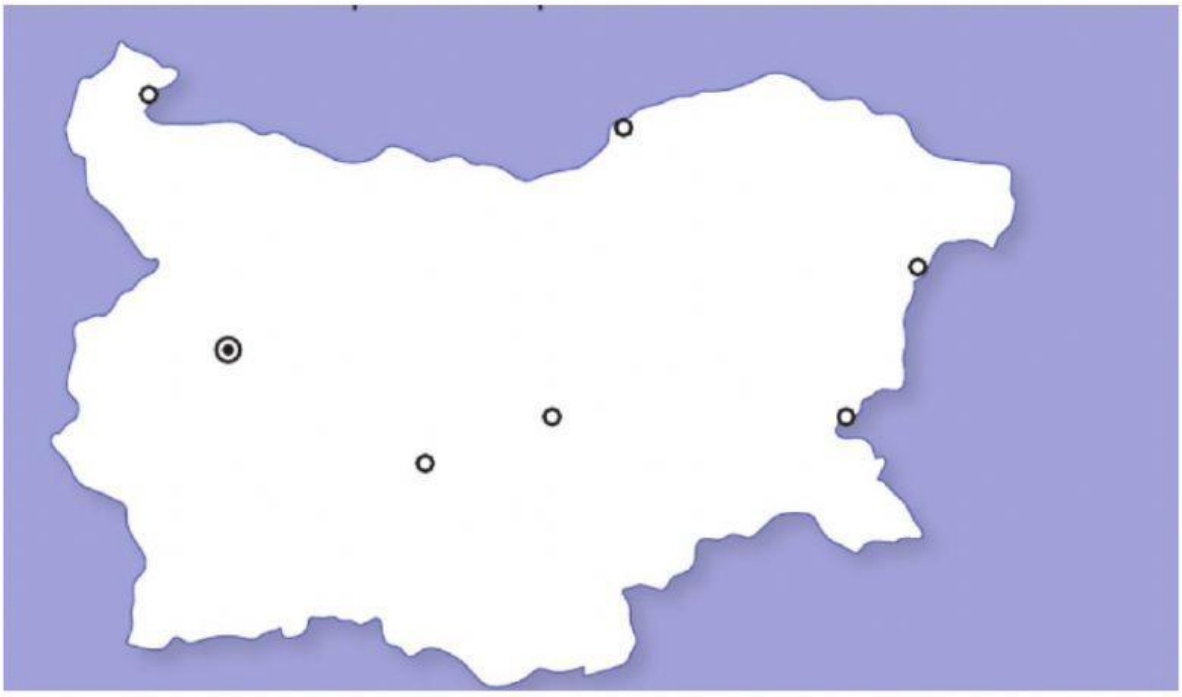
Селата възникват преди градовете. Основен поминък в тях е обработването на земята и отглеждането на животни. Ето защо повечето села са разположени в Горнотракийската низина и в Дунавската равнина.

Селата в България са близо 5000, но броят им намалява. Главните причини за това са намаляването на селското население и обезлюдяването на някои села. Повече от половината села в България имат население до 200 души, а най-големите са Лозен, Айдемир и др.

Градовете възникват по-късно от селата. Броят им винаги е бил по-малък от този на селата, но обикновено населението в тях е повече. В градовете хората се занимават с неземеделски дейности. През 2019 г. градовете в България са 257. Техният брой непрекъснато нараства. Най-големите градове са с население над 100 000 души – София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе и Стара Загора. Най-малкият град в България е Мелник – 199 души.

Разположете на картата етикетите на следните селища:

София **Пловдив** **Варна** **Бургас** **Русе** **Стара Загора** **Видин**

LIVEWORKSHEETS

ПРОБЛЕМИ НА СЕЛИЩАТА В БЪЛГАРИЯ

Продължителният приток на по-младо население към големите градове води до бързото им нарастване, а в селата остава по-възрастно население и те постепенно се обезлюдяват. Хаотичното нарастване на населението в по-големите градове увеличава автомобилния трафик, което предизвиква транспортни и екологични проблеми.

Сложете етикети на снимките с подходящ за всяка снимка текст.

Курортът Албена край Варна

Преслав – втората българска столица

Русе-сградата на операта

Велико Търново – средновековната крепост Царевец

LIVEWORKSHEETS